

Kabinet ilustrácie — VIII.

JAN TROJAN

V kabinete chémie sa miešajú vône a pachy, v prírodovednom kabinete zasa čosi rastie a niečo, zaliate v skle, nás upúta vo vitríne. V kabinete jazykov sa povahujú kopy kníh a v kabinete hudobnej výchovy, tam zasa zneje množstvo zvukov. Ale čo sa deje v kabinete ilustrácie? Hm... tam sú uložené príbehy s obrázkami. Čakajú na to, kedy sa na ne pozriete a povieťe: „TOTO!“ Toto som už videl. Toto si pamätám z knižky...

JAN TROJAN

(*1935 Plzeň – †2000 Bratislava)

študoval na SŠUP v Bratislave na odbore grafiky v rokoch 1950 – 1954. V štúdiách pokračoval v rokoch 1956 – 1961 na bratislavskej VŠVU (profesor Dezider Milly, profesor Vincent Hložník), ktorú absolvoval na Oddelení monumentálneho maliarstva u profesora P. Matejku. Venoval sa knižnej ilustrácii, malbe, kresbe, tvorbe art protisov a návrhov na známky. Za svoju tvorbu získal viaceré ocenenia v súťaži Najkrajšie knihy roka, Cenu za ilustrácie na Bienále grafiky v Brne, Cenu Ľudovíta Fullu, ako aj cenu Najkrajšia poštová známka roka za návrh známky k 50. výročiu OSN.

Jan Trojan patrí ku generácii umelcov, ktorá zohrala vo vývine slovenskej ilustrácie kľúčovú úlohu. Spomeňme napríklad M. Cipára, A. Brunovského, F. Hübela, V. Bombovú, J. Lebiša, V. Gergelovú, T. Schnitzera a i. Väčšina umelcov vychádzala v ilustračnej tvorbe z majstrovskej lineárnej kresby, ktorá sledovala iluzívnu vecnosť, či už to boli ilustrácie čiernobiely (Hübel, Schnitzer), alebo farebné (Cipár, Brunovský). Výtvarný program J. Trojana sa líšil v tom, že v čiernobielych ilustráciách volil grafický kontrast čiernych a bielych plôch, čím dosahoval výrazné dekoratívne kvality. V budovaní kompozície sa vyhýbal improvizáčnym prvkom, kompozíciu staval ako logický celok, v ktorom tvorilo opakovanie niektorých foriem dôležitú vizuálnu rytmiku. Tento princíp doviedol k originálnemu majstrovstvu vo farebných opusoch koncipovaných ako obrazové celky. K skvelej ukážke patrí súbor k dvojknihé novogotického románu Ch. R. Maturina Pútnik Melmoth a M. G. Lewisa Mních, ocenené na Bienále grafiky v Brne. V podobnom štýle sú ilustrácie ku knihe A. Vantucha Príbeh o Jane z Arku, v ktorých kladie dôraz na emotívnu symboliku a duchovné kvality príbehu. Podobné kvality dokázal vyťažiť aj v monochróme ladených ilustráciách k viacerým titulom poézie, napríklad A. Henri, R. McGough, B. Patten: Z liverpoolskej scény. Výtvarná koncepcia ilustrácie sa v tvorbe J. Trojana formovala v oblasti kníh pre deti. Napriek tomu, že ani v čiernobielych ilustráciách

nesledoval úzkostlivo detailné popisy prostredia či deja, vedel sprostredkovať hlavnú líniu a atmosféru predlohy a vytvoriť autentické prostredie. Ak šlo o historické alebo dobové texty, vždy si starostlivo naštudoval potrebnú literatúru a pri tvorbe rešpektoval dané reálie, pričom vedel využiť rôzne aspekty predlohy, napríklad humor (Jerome Klapka Jerome: Traja muži v číne, J. London: Jerry z Ostrovov, J. Hašek: Školský výlet, A. Daudet: Tartarin z Tarasconu a iné).

K ilustračným opusom, ktoré získali značný ohlas, patria dve knižky o Požičajovcoch od anglickej autorky M. Nortonovej, vytvorené v dekoratívnom duchu inšpirovanom stredovekými tapisériami, a tiež pôvabné ilustrácie ku klasike – Kocúr v čizmách od bratov Grimmovcov. Naplnenie či dozrievanie maliarskeho programu ako koncepcie ilustrátorskej tvorby príkladne rozvinul v ilustráciách k ďalším klasickým rozprávkam Ako išlo vajce na vandrovku a Červená čiapočka. Dokázal tu sklbiť maliarsku koncepciu s plošne rozvinutým dekoratívnym akcentom a maximálne využiť humorné situácie. Neskoršie farebné ilustrácie k tatárskym a baškírskym rozprávkam Zemiakový chán už zúročili výsledky najlepších farebných opusov spomínaných vyššie. Keďže však ide o rozprávkovú predlohu, ilustrácie viac zohľadňujú obsahovú stránku a zdôrazňujú jej podstatu: zápas dobra so zlom vyjadrený v brutálne hmotných figúrach ako symboloch sily. Charakter textu podčiarkuje aj farebnosť ladená do tmavších zemitých tónov..

Eva Trojanová